

Je zaujímavé, že starý človek sa rád vracia do detských čias. Aj majster Juraj Leporis si často zaspomína na svoje detstvo. Keď ako chlapec sledoval premeny v jednej časti Prievidze. „Po pravej strane Handlovky bola Sihot'. Na jej druhom brehu nábrežie, volalo sa vtedy aj dnes Nábrežie Andreja Kmeťa. Čo tam všetko sa odohrávalo?“ To nám porozpráva jeden z pamätníkov.

Sebedražská cesta

„Treba povedať, že cez potok (rieku Handlovku) nebol most, ale len lavica a brod. Lavicou prechádzali chodci, aby sa nemuseli ísť cez vodu. Ale keď prišli veľké ľady, mnohokrát ju zobralo. No ľudia si spravili novú. Ako si ja na to všetko spomínam?“

Zo Sigote, prechádzajúc na druhú stranu potoka, na ľavej strane bola veľká záhrada. Patrila rodine Luljakovcov. „Neviem, kto to bol, ale museli byť veľkí páni, keď vlastnili takúto obrovskú záhradu. Na kraji pri ceste stála jedna drevená budova – sušiareň ovocia. Pamätám sa, bola tam aj v roku 1930. Ale zvyšok, to bola len záhrada vysadená stromami, ako voľakedy Kišova záhrada. No Luljakovská bola väčšia, ťahala sa od Sebedražskej cesty až po Piesky, po prvú uličku.“ Miestna časť Piesky na ľavom brehu Handlovky predstavovala tri uličky. Vybuodovali ich na ornej pôde po 1. svetovej vojne. Parceláciou na stavebné pozemky získali nevelký kúsok zeme skromnejšie rodiny. Už sa nemuseli tiesniť v prenájmoch. Mali svoje domy. Ako bola teda spomínaná Luljakovská záhrada využitá? „V 30-tych rokoch prišiel istý Sedlák z Ameriky. Mal peniaze a kúpil celú túto záhradu. Rozparceloval ju na stavebné pozemky a rozpredal. Bolo ich neúrekom. Od potoka smerom k Pieskom do prvej uličky boli vlastními: Sedlák (ostal mu veľký pozemok), za ním Pochyba, Jankula (vtedy ešte nezastavaný), Oboňa, Grolmus, Richter (aj dnes tam žijú Richterovci, no dom postavila pani Škodová), potom Marenčákovci a napokon veľkú záhradu vlastnil obchodník Rosenthal. V nej mal postavený dom Feješ.“

Druhá strana viedla smerom k tzv. Svätajánskej uličke (názov podľa sochy sv. Jána Nepomuckého). „Prvý pozemok, pomerne veľkú záhradu, kúpila pani Škodová. Ďalší pozemok si kúpil Šimo (neskôr ho predal Čavoj-skému), vedľa Karpiš, Luprich, Veterník, Vojtko a rodina Mäsiarovcov. Tí už susedili s pánom Mjartanom. Takto rozparcelovali veľkú záhradu.“

Na pravej strane Nábrežia Andreja Kmeťa bol veľký dom, nazývaný špitál. Smerom k ceste býval Janko Mečiar a v druhej polovičke Chylovci.

Tento dom si Prievidžania pamätajú. Čo bolo ale ďalej? „Potom boli, až po Carpathiu, už len role. Tieto boli len akési príručné, vlastníci ich používali ako záhradky. A my ako deti sme vedeli, kde čo rastie. Uuhorky a kaleráby sme mali sme vždy po ruke. Pred Carpathiou mal postavený dom starý pán Grolmus. V období rokov 1939/1940 si vybudoval veľký dom aj pán Oboňa. Stál však ale osamotený, bez susedov. Až neskôr tam pribudla pajta Mečiarovcov. Ja si pamätám, že mali dvoch chlapcov a dve dievčatá, už dospelé. Takže pajtu postavili ju niekedy v rokoch 1941/1942.“

Sebedražská cesta bývala prašná. Po oboch stranách boli vysadené čerešne ako v aleji. Na pravo tiekol potôčik, odvádžajúci prebytočnú vodu z rolí. Vlieval sa do Handlovky. Na ľavej strane si však obyvatelia začali stavať domy. „Prvý dom bol postavený v roku 1931 v Sedlákovej záhrade. Sedlák ako majiteľ si ho v tomto roku postavil. S vežičkou stojí dodnes. Postupne pribúdali ďalšie. Pamätám si, že od sochy sv. Janka viedli role. Staré domy, ktoré tu Svätajánskej ulici stáli, boli stavané možno v roku 1925 alebo 1926. Prvý patrilo Matiaškovým, druhý Štefanovi Michálikovi a tretí pani Jančekovej. Bol to síce malý dom, ale ľuďom poskytoval slušné bývanie. Vpredu staval v rokoch 1932/1933 Janko Leporis. Neskôr sa odsťahoval do Dlhej ulice a dom dával do prenájmu. Na rohu pri Svätajánskej ulici bol Mäsiar.“ Pán Juraj Leporis si spomína, že tieto domy vyrastali doslova ako huby po daždi. Poznal ich, veď dodnes má v týchto miestach dielňu. Domy boli malé, no praktické: jedna izba, gánok, kuchyňa, komora a šopa. Za Mäsiarovcami staval Ondrej Karpiš, Cagaň a Otčenáš. Neskôr sa majitelia menili.

„Spomínal som, že na pravej strane bývali Mečiarovci a Chylovci. Táto strana sa ťahala až po Kmeťkovskú pajtu. Lúku pred traťou dostal mestský šarha Štefanovský. Kosil si ju pre svoju potrebu.“

Miestna časť Priesadníská sa rozkladala za železničnou traťou. Jej ľavú stranu tvorila priemyselná zástavba a role. Po celej dĺžke viedol odvodňovací kanál, ktorý odvádžal prebytočnú vodu z cesty aj zo záhrad. A čo tu bolo? „Mal tu pílu Žid Jozef Werner. Chodil som tam ešte s otcom. Vpredu mal parný „mašinhauš“, ktorým kúril a poháňal gáter aj cirkulár. Werner ťažil drevo v horách v Drlákovce (dnes je tu Baňa Cigel) a odtiaľ mal natiiahnutú úzkokoľajovú trať. Vozíky ťahali kone. Keď drevo v hore vyťažil, koľajnice rozobral a predal. Píla mu bola aj malá a preto kúpil pozemky za železničnou stanicou (na Bojníckej ceste). Stará píla mu zhorela. Čo ostalo, to preniesol. Na tom mieste potom postavil veľkú stolársku dielňu Záhň, môj bývalý majster. Začal tam stavať pílu aj Alojz Chylo, no spravil len základy. Záhň si na tomto mieste postavil aj veľký rodinný dom, výrobňu i sklad materiálu. Keď prišli 50-te roky, on tam vraj zrazu nemal čo hľadať. Do dielne bol menovaný národný správca a pán Záhň musel ísť pracovať ku včelárom.“

Prečo sa táto časť nazývala Priesadniská? Staré záznamy uvádzajú, že členovia prievidzského komposesorátu tu pestovali priesady. Pamätá si majster Leporis aj na starú Daubnerovu pílu? „Nie, tá sa už len spomínala. Po prechode frontu, v roku 1946, sa rozhodli pílu postaviť bratia Štefan a Janko Leporisovci. Kúpili pár koní a venovali sa drevu (aj keď vyštudovali niečo úplne iné). Skupovali drevo väčšinou na ťažko dostupných miestach. Leporisova píla legálne fungovala do znárodnenia v roku 1950.“

Po zmene režimu sa menil stavby i majitelia. V Kmeťkovej záhrade postavili Strojovú a traktorovú stanicu. „Pre nich som ja vo vlastnej dielni robil brány na garáže. Obrovské, 5 m vysoké a viac ako 5 m široké. Bola to posledná robota, ktorú som robil v mojej dielni. Po likvidácii živnosti som na tejto traktorovej stanici robil údržbára mláťačiek, vlečiek a podobne.“

S domami na Sebedražskej ceste pribúdali noví obyvatelia a pochopiteľne i deti. Ako tu žili? Čím sa zaoberali? „Každý sa, ako deti, chcel ukázať čo vie. Či to boli Černayovci, Zimaniovci, Ďurjakovci, od Pálikov, Vilo Pšenko a iní. Koľko detí nás tam, na Sebedražskej ceste bolo! I z celej Sigote. Preskakovali sme jarok a stalo sa, že niektorí doň aj spadli.“ A čo hry, pán majster Leporis? K chlapcom predsa patrí futbal. „No lopty vtedy neboli ako dnes. Z handry sme si ju ušúľali, niekedy sa aj kameň dal dovnútra, aby bolo na čo namotávať. Všetko sme dali do starej ponožky a uviazali. Zaujímavá hra bola kamienčky. Päť alebo šesť kamienkov bolo v ruke, vyhadzovali sme ich a chytali. Jedenkrát som vyhodil a štyri aj päť potom musel vo vzduchu chytiť. Naším ihriskom bola lúka. Dnes by to oblo ťažké vytvoriť. Jedno však bolo pre nás sväté: neničiť, nelámať konáre, nerobiť žiadnu neplech! To sa nesmelo.“ A na to dávali pozor staršie deti...

Celá Sebedražská cesta bola vysadená čerešňami, až po kaplnku. A na túto majú starí Prievidžania nezabudnuteľné spomienky. Prečo? „Kaplnka stála asi naproti ceste do Konského jarku (miestny chotárny názov). Starali sa o ňu väčšinou dievky zo Sigote a z Ružovej ulice. Bola zakrytá a obieleaná. Pri nej stála pekná lavička, okolo štyri veľké lipy, ktoré mali v kmeňoch povyrezávané srdiečka a rôzne iniciály. Večer sem Prievidžania chodievali na prechádzky. Aj my, mládež, sme chodili ku kaplnke. Nechodili sme na rínok. V nedeľu poobede sme si na trávu posadali a hrali sa všelijaké hry. Chodieval tam aj jeden starý pán farár, ktorý býval u Oboňovcov. Chodil si tam posediť, na lavičku a my sme si k nemu prisadli a debatovali. O všeličom. Lebo títo starí ľudia, ich staroba, nám ukazovala životné cesty, čo a ako sa dá žiť. Akým spôsobom sa človek udrží na úrovni, aby neklesol, ale vždy ostal človekom,“ končí svoje spomienky Juraj Leporis.

Podľa spomienok Juraja Leporisa (1925) spracoval Erik Kližan